

۵ - ضرب : حصہ ۱

اعادہ

طلبہ کو دینے کے لیے ۸ درجن کیلے لائے گئے۔

مظہر : ایک درجن کیلے یعنی ۱۲ کیلے۔ تب ۸ درجن کیلے یعنی کتنے کیلے ہوں گے؟

کلیم : یہ معلوم کرنے کے لیے ۱۲ اور ۸ کی ضرب کرنا ہوگی۔ ایسی ضرب چوکون کے طریقے سے حاصل کر سکتے ہیں۔ اس طریقے سے ضرب کر کے جواب معلوم کریں گے۔

$$\begin{array}{r} 80 \\ + 16 \\ \hline 96 \end{array}$$

×	۱۰	۲
۸	۸۰	۱۶

۸ درجن کیلے یعنی ۹۶ کیلے ہوئے۔

کلیم : اب بتاؤ۔ قواعد کے لیے طلبہ کو ۱۵ قطاروں میں کھڑا کیا۔ ہر قطار میں ۳۷ طلبہ ہیں۔ تب کل کتنے طلبہ ہیں؟
مظہر : بتاتا ہوں۔ اس کے لیے مجھے ۳۷ اور ۱۵ کی ضرب کرنا ہوگی۔

$$15 = 10 + 5, 37 = 30 + 7$$

$$300 + 150 + 20 + 35 = 505$$

یعنی میدان پر کل ۵۵۵ طلبہ ہیں۔

×	۳۰	۷
۱۰	۳۰۰	۷۰
۵	۱۵۰	۳۵

مشق

♦ مندرجہ ذیل کی ضرب کیجیے :

$$86 \times 5 \quad (3) \quad 25 \times 9 \quad (2) \quad 53 \times 8 \quad (1)$$

$$78 \times 12 \quad (6) \quad 41 \times 12 \quad (5) \quad 45 \times 11 \quad (4)$$

تین ہندسی عدد کو ضرب کرنا

سیکڑہ عدد کو ایک ہندسی عدد سے ضرب کرنا :

$$100 \times 2 \text{ کا مطلب ہے، سیکڑہ } 1 \times 2 = 2 \text{ سیکڑہ یعنی } 200$$

$$2 \times 400 = 800, 6 \times 100 = 600$$

♦ تعلیمی سیر کے لیے ایک طالب علم سے ۳۰۰ روپے لیے گئے۔ پہلے دن ۴ طلبہ نے پیسے دیے تب اس دن کتنی رقم جمع ہوئی؟

کلیم : اس کے لیے ۳۰۰ کا ۴ گنا کرنا ہوگا۔

مظہر : ۳۰۰ یعنی ۳ سیکڑہ۔ ۳ سیکڑہ کا ۴ گنا۔ سیکڑہ ۱۲ = ۴ × ۳ سیکڑہ ۳ → یعنی ۱۲۰۰

کلیم : یعنی پہلے دن ۱۲۰۰ روپے جمع ہوئے۔

یاد رکھیے : مکمل سیکڑہ عدد کو دوسرے عدد سے ضرب کرتے وقت سیکڑہ والے عدد کو اس عدد سے ضرب کیا جائے اور حاصل ضرب کے آگے دو صفر لکھے جائیں۔

◆ فی طالب علم ۳۰۰ روپے کے حساب سے ۴۰ طلبہ نے رقم دی۔ تب کل کتنی رقم جمع ہوئی؟

طاہر : روپے ۱۲۰۰۰ = سیکڑہ ۱۲۰ = ۴۰ × سیکڑہ ۳ = ۳۰۰ کا ۴۰ گنا →

۴۰ × ۳۰۰ کی ضرب کرتے وقت ۳ اور ۴ کی ضرب کر کے حاصل ضرب ۱۲ کے آگے سیکڑہ عدد ۳۰۰ کے دو اور دہائی عدد ۴۰ کا ایک یعنی کل تین صفر لکھنے سے جواب آجائے گا۔

مشق

● ذیل کی ضرب کیجیے :

۷ سیکڑہ × ۲ = (۷)	۴ سیکڑہ × ۵ = (۱)
۲۰ × ۳۰۰ = (۸)	۲۰ × ۳ سیکڑہ = (۲)
۶۰۰ × ۳۰ = (۹)	۴۰ × ۵۰۰ = (۳)
۹۰۰ × ۲۰ = (۱۰)	۸۰۰ × ۶۰ = (۴)
۶۰۰ × ۴۲ = (۱۱)	۳۵ × ۲۰۰ = (۵)
۱۵ × = ۳۰۰۰۰ (۱۲)	× ۷۰ = ۷۰۰۰ (۶)

تین ہندسی عدد کو ایک ہندسی عدد سے ضرب کرنا

◆ درسی کتابوں کے ایک سیٹ کی قیمت ۲۴۵ روپے ہے۔ تب ایسے ۸ سیٹ کی قیمت کیا ہوگی؟

۸ سیٹ کی قیمت ایک سیٹ کی قیمت کا آٹھ گنا ہوگا۔ اس لیے ۲۴۵ اور ۸ کی ضرب کرنا ہوگا۔

۲۴۵ = ۲۰۰ + ۴۰ + ۵ اس کو ذہن میں رکھ کر ضرب کریں گے۔

$$\begin{array}{r}
 ۱۶۰۰ \\
 + ۳۲۰ \\
 + ۴۰ \\
 \hline
 ۱۹۶۰
 \end{array}$$

×	۲۰۰	۴۰	۵
۸	۱۶۰۰	۳۲۰	۴۰

اس لیے ۸ سیٹ کی قیمت ۱۹۶۰ روپے ہے۔

مشق

۱. ضرب کیجیے :

۴۰۸ × ۹ (۳)	۳۶۷ × ۵ (۲)	۱۲۴ × ۳ (۱)
۷۱۶ × ۷ (۶)	۸۴۰ × ۴ (۵)	۶۲۷ × ۸ (۴)

۲. ایک کرسی کی قیمت ۶۵۰ روپے ہے تو ایسی ۴ کرسیوں کی قیمت کتنی ہوگی؟

۳. چاول کی ایک چھوٹی بوری کی قیمت ۸۲۵ روپے ہے تب ایسی ۵ بوریوں کی قیمت کتنی ہوگی؟

تین ہندسی عدد کو دو ہندسی عدد سے ضرب کرنا

♦ دھان کے پودے لگاتے وقت ایک قطار میں ۲۴۴ پودوں کے حساب سے ۲۸ قطاروں میں پودے لگائے گئے تو کُل کتنے پودے لگائے گئے؟

ایک قطار میں ۲۴۴ پودے یعنی ۲۸ قطاروں میں ۲۴۴ کے ۲۸ گنا پودے ہوں گے۔
یعنی ۲۴۴ کو ۲۸ سے ضرب کرنا ہوگا۔

	۲۰۰۰
+	
	۱۶۰۰
+	
	۸۰۰
+	
	۳۲۰
+	
	۸۰
+	
	۳۲
	۶۸۳۲

$$۲۴۴ = ۲۰۰ + ۴۰ + ۴$$

$$۲۸ = ۲۰ + ۸$$

×	۲۰۰	۴۰	۴
۲۰	۴۰۰۰	۸۰۰	۸۰
۸	۱۶۰۰	۳۲۰	۳۲

یعنی ۶۸۳۲ پودے لگائے گئے۔

♦ ضرب کیجیے : ۷۶ × ۷۰۹

	۷۰۰۰
+	
	۴۲۰۰
+	
	۶۳۰
+	
	۵۲
	۵۳۸۸۲

$$۷۰۹ = ۷۰۰ + ۰ + ۹$$

$$۷۶ = ۷۰ + ۶$$

×	۷۰۰	۰	۹
۷۰	۴۹۰۰۰	۰	۶۳۰
۶	۴۲۰۰	۰	۵۲

اس لیے ۷۶ × ۷۰۹ = ۵۳۸۸۲

مشق

۱. ضرب کیجیے :

$$۹۵۳ \times ۳۸ \quad (۳) \quad ۵۴۵ \times ۳۸ \quad (۲) \quad ۸۱۹ \times ۱۲ \quad (۱)$$

$$۷۸۱ \times ۹۰ \quad (۶) \quad ۴۰۷ \times ۵۵ \quad (۵) \quad ۶۱۰ \times ۴۵ \quad (۴)$$

۲. ایک انگریزی لغت کی رعایتی قیمت ۱۷۵ روپے ہے۔ اسے خریدنے کے لیے کلاس کے ۳۱ طلبہ نے اپنے استاد کے پاس رقم جمع کی تو استاد کے پاس کُل کتنی رقم جمع ہوئی؟

۳. ایک ٹیپو میں آم کے ۲۰۵ ڈبے ہیں۔ ہر ڈبے میں ۴۸ آم ہیں۔ تو اس ٹیپو میں کُل کتنے آم ہیں؟